

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ 2015

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.1. Ο δημιουργός του Κρητικού είχε πάντοτε έναν ιδιαίτερο θαυμασμό για τη δημοτική μας ποίηση καθώς σε αυτή στράφηκε όταν θέλησε να γνωρίσει την ελληνική γλώσσα στη φυσική της μορφή και μέσω αυτής κατόρθωσε να προσεγγίσει καλύτερα τη λαϊκή σοφία. Ο Σολωμός πάντοτε θεωρούσε ότι μελετώντας, ακούγοντας και αναζητώντας τη δημοτική ποίηση θα μπορούσε αφενός να εμπλουτίσει τις γνώσεις του στην ελληνική γλώσσα κι αφετέρου θα μπορούσε να έρθει σ' επαφή με την εκπληκτική ικανότητα των δημιουργών της δημοτικής ποίησης για καίρια και ευσύνοπτη διατύπωση, που τόσο τον απασχολούσε. Τα δημοτικά μας τραγούδια συνδυάζουν τη λιτότητα στην έκφραση με μια απaráμιλλη ικανότητα να προκαλούν τη συγκίνηση στον ακροατή, καλύπτουν μια μεγάλη ποικιλία θεμάτων, χωρίς ποτέ να απομακρύνονται από τις λαϊκές αντιλήψεις και κατορθώνουν να διατηρούν αμείωτο το ενδιαφέρον παρά την πάροδο πολλών ετών από την πρώτη τους σύνθεση. Όλα αυτά είναι στοιχεία που ο Σολωμός ήθελε να περάσει και στις δικές του ποιητικές δημιουργίες κι αυτό είναι ιδιαίτερα εμφανές στον Κρητικό.

- Βασικό στοιχείο που αντλεί από το δημοτικό τραγούδι και χαρακτηριστικό της δομής του ποιήματος είναι η σύνθεση των στοιχείων ανα 3 (ο νόμος των τριών) Όταν προσπαθεί να θυμηθεί που έχει ξαναδεί τη φεγγαροντυμένη,αμφιβάλλει, ανάμεσα σε 3 δυνατότητες. Οι στ. 14-16 φέρνουν εικόνες της παιδικής ηλικίας και λειτουργούν σαν αναδρομή. Η οπτασία συνδέεται με την παιδικότητα και ίσως με μια μητρική εικόνα.

Η μορφή της Θεάς του είναι απροσδιόριστα γνώριμη· είτε από κάποια αγιογραφία, είτε από κάποια εφηβική ερωτική φαντασίωση, είτε από κάποιο πρώιμο νηπιακό όνειρο, δείχνει να την κουβαλάει μέσα του χρόνια πολλά σαν θολή ανάμνηση, σαν μια αρχέγονη και πιθανά έμφυτη πλατωνική Ιδέα, που συνοδεύει ενδεχομένως όλους τους άντρες από τη γέννησή τους.

- το θέμα του αδυνάτου που εντοπίζουμε στον Κρητικό, που αποτελεί μια βασική θεματική στα δημοτικά μας τραγούδια. Η εμφάνιση της Φεγγαροντυμένης, η οποία φωτίζει με την παρουσία της τη νύχτα: «Τότε από φως μεσημερνό η νύχτα πλημμυρίζει».
- Στιχουργική μορφή : Η στιχουργία του Κρητικού είναι βασισμένη στον ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο και φυσικά η χρήση της δημοτικής γλώσσας είναι στοιχεία που συναντάμε στη δημοτική ποίηση.

B.1 Το φως, από την εποχή των Βαβυλωνίων και των Περσών, αποτελεί ένα σημαντικό θρησκευτικό σύμβολο. Η παρουσία του πάντα συνδεόταν με την παρουσία του Θεού. Από την ανατολή πέρασε και στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία και στον Μεσαίωνα. Στο ποιητικό τοπίο του Σολωμού, το φως έρχεται από ψηλά. Η Φεγγαροντυμένη συντίθεται από στοιχεία του κάτω κόσμου (υγρό-γήινο) και του πάνω (αέρας-φωτιά). Για τη δημιουργία της συνεργάζονται το φως και το υγρό στοιχείο.

- Η ακινησία και η γαλήνη της φύσης «κάνουν πιο έντονη την κίνηση του ολοστρόγγυλου φεγγαριού «εσειότουν τόλοστρογγυλο και λαγαρο φεγγάρι», από το οποίο, ως κινούμενο κέντρο, βγαίνει η Φεγγαροντυμένη. Το φως του

φεγγαριού μεταμορφώνει το τοπίο και από φυσικό το κάνει μεταφυσικό.

- Το τρέμουλο, το φως και η δροσιά « έτρεμε το δροσάτο φως στη θεϊκιά θωριά της» αποτελούν ευνοϊκό περιβάλλον για την εμφάνισή της. Η υπερφυσική της υπόσταση δηλώνεται και από το σχήμα της συναισθησίας, δηλαδή τη σύμφυση δύο διαφορετικών αισθήσεων, αφή και όραση, και από το οξύμωρο, διότι η δροσιά και η θερμότητα του φωτός είναι έννοιες αντίθετες που συνυπάρχουν.
- Τα αστέρια ηρεμούν καθώς τα κοιτάζει η Φεγγαροντυμένη, την λούζουν με φως «και την αχτινοβόλησαν και δεν την εσκεπάσαν» και αυτή περπατά πάνω στη θάλασσα δίχως να την αναταράσσει « κι από το πέλαο που πατεί χωρίς να το σουφρώνει»
- Το φως, προερχόμενο από ψηλά, «Θείο φως», παρεμβαίνει στο τοπίο και δίνει μεταφυσική χροιά, τεχνική η οποία είναι προσφιλής στον Δ. Σολωμό. Η μεταβολή της νύχτας σε ολόφωτο μεσημέρι «Τότε από φως μεσημερνό η νύχτα πλημμυρίζει» αποτελεί σαφέστατα μια μεταφυσική εμπειρία. Η υπερβολή αποτελεί συχνό σχήμα και στο δημοτικό τραγούδι. Η φωτοχυσία ενδυναμώνεται και από την ομοιοκαταληξία: πλημμυρίζει- λαμπυρίζει. Επίσης, το πολυσύνδετο (καί... κι...κι...κι...κι...κι...) μας δίνει μια ανιούσα κλιμάκωση της φωτοχυσίας.

B2. α) Ο Ερ. Καψωμένος αναφέρει πως «Μέσα από την αφήγηση του κεντρικού επεισοδίου, ο ποιητής φροντίζει έντεχνα, με αφηγηματικές αναδρομές στο παρελθόν («αναλήψεις») και ανοίγματα στο μέλλον («προλήψεις»), να υφάνει ταυτόχρονα ολόκληρη την ιστορία του ήρωα, πριν και μετά το ναυάγιο [...]

Έτσι ο μύθος αναπτύσσεται παράλληλα σε τέσσερα χρονικά επίπεδα.

- Παρελθόν ιστορίας/ προϊστορία του ήρωα στην Κρήτη « Τ αδελφια μου τα δυνατα οι ΤουρκοιΣτην Κρήτη...»
- χρόνος του ναυαγίου και της θαυμαστής εμπειρίας/ παρόν ιστορίας « ακόμη εβαστουνε η βροντη»
- Μέλλον ιστορίας « π' αγναντευεν Αγαρηνο κι εγυρευε μαχαιρι»

β) Στους στίχους 9-11, ο αφηγητής έλκεται από την οπτασία και αυτή από τον αφηγητή. Η οπτασία τραβά την προσοχή του ήρωα και εξαφανίζεται από τον ορίζοντά του η προσπάθεια να σωθεί η κόρη, διότι γίνεται κυρίαρχο το βίωμα της ένωσης με τη φύση, μέσα από το όραμα της Φεγγαροντυμένης. Ο Κρητικός μαγνητίζεται από την οπτασία, και αυτό αποδίδεται με την αναφορά στην πετροκαλαμίθρα. Ο Γιάννης Δάλλας σημειώνει: «Πετροκαλαμίθρα εδώ δεν είναι ο Κρητικός, αλλά αντίστροφα η φεγγαροντυμένη· και ο Κρητικός είναι το «σίδερο» που διαμεσολαβεί για να κινήσει την ενέργεια της «πετροκαλαμίθρας» ως αλεξικέραυνου και έτσι να εκτονώσει το κεραυνοβόλημα, ας υποθέσουμε από την καλή του. [...] η φεγγαροντυμένη εδώ εν είδει αλεξικέραυνου, με τη διαμεσολάβηση του ήρωα [...], καλείται να εξουδετερώσει την οργή του κεραυνού, που πέφτει [...] επικίνδυνα «πολύ κοντά» στην κορασιά του.

Γείωση και απογείωση λοιπόν. Αυτή είναι από εδώ και μπρος η τεχνική του Σολωμού. [...] να μας ταξιδεύει δηλαδή με το όχημα της ποίησης μεταξύ συγκεκριμένου και αφηρημένου και για την περίπτωση που μελετούμε μεταξύ εμπειρικού και θεωρητικού: του πραγματικού που είναι η «πετροκαλαμίθρα» και της αλληγορικής της σημασίας με τη φεγγαροντυμένη του υπερπραγματικού του επιπέδου και τη δύναμη που αντίστοιχα

Τηλ./Fax.:210-6219712, Τηλ:210-6218894 www.apolito.gr - e-mail:info@apolito.gr

εκλύεται: ηλεκτρομαγνητική (και αποτρεπτική) από την «πετροκαλαμίθρα», μαγική (και ελκτική) από τη φεγγαροντυμένη.»

Γ1.α) Οι σίχοι έχουν σαφέστατη συνομιλία με την πλατωνική αντίληψη για τη γνώση και το αγαθό ως στοιχείο ανάμνησης. Φέρνουν εικόνες της παιδικής ηλικίας και λειτουργούν σαν αναδρομή. Η όψη της οπτασίας του θυμίζει κάτι, που όμως δεν ξέρει τι : Η πρώτη του σκέψη είναι ότι κάποτε, πολύ παλιά στο παρελθόν, την είχε συναντήσει, ίσως σαν μια φιγούρα αγιογραφίας που θαύμασε σ' ένα ναό, ή σαν ένα δημιούργημα της φαντασίας του που ο ίδιος είχε πλάσει με ερωτική διάθεση. Συλλογίζεται ακόμη ότι ίσως να την είχε ονειρευτεί όταν ήταν ακόμη πολύ μικρός, όταν δεν είχε άλλες μνήμες και εμπειρίες, σαν μια μνήμη αρχέγονη, που τον συνδέει με τη ζωή πριν από τη γέννηση, ή ίσως και με μία από τις πιο αγαπημένες μορφές και μνήμες που ο καθένας έχει : τη μητέρα του. Τη νιώθει σαν μια παλιά γλυκιά ανάμνηση, ίσως και σαν μια ιδέα που έμεινε ξεχασμένη κάπου στο βαθύτερο υπόστρωμα της μνήμης του, στην παιδική του ηλικία, ακόμα και σε μια προσωπική φάση της ύπαρξης, και που τώρα προβάλλει μπροστά του δυναμικά.

β) Πριν χαθεί η οπτασία , άφησε στο χέρι του ήρωα ένα δάκρυ (δάκρου ραντίδα). Το δάκρυ αυτό επιφέρει αξιακή μεταστροφή, μεταβολή του ήθους και επανιεράρχηση αξιών για τον ήρωα/ αφηγητή. Ο Κρητικός ,λοιπόν ,μας μιλά για το παρόν του και μας λέει πως έκτοτε δεν έχει ξαναπιάσει σπαθί και πως το καθγιασμένο αυτό χέρι του το έχει μόνο για να δέχεται - ως ζητιάνος - τη φιλευσπλαχνία των διαβατών.Ο παλαιός πολεμιστής, λοιπόν, μετατρέπεται σε ζητιάνο. Αυτή η εικόνα ίσως και να αποτελεί ένα πολιτικό σχόλιο του Σολωμού, για την κατάντια των αγωνιστών του 1821 μετά την

Επανάσταση, οι οποίοι «ψωμοζητούσαν», βιώνοντας την αδιαφορία της Πολιτείας και ίσως και των συμπατριωτών τους.

Δ 1. Ομοιότητες

- Εμφάνιση γυναικείας μορφής μέσα από τα κύματα
- Επιβολή της μορφής στη φύση

Διαφορές

- Μορφή φοβισμένη στον Καρυωτάκη , σε αντίθεση με τον Κρητικό όπου η μορφή έλκεται από τον ήρωα
- Ο ήρωας στον Καρυωτάκη δεν έχει παρά μόνο οπτική επαφή με τη «νεράιδα» . Αντίθετα, στον κρητικό η μορφή λειτουργεί ως μαγνήτης για τον ήρωα και επικοινωνεί μαζί της σε ένα βαθύτερο επίπεδο.
- Στον κρητικό η μορφή προβάλλει μέσα σε ένα σκηνικό απόλυτης ξαφνικής ηρεμίας, για να τονιστεί ότι ελέγχει απόλυτα τα φυσικά φαινόμενα. Αντίθετα , στον Καρυωτάκη δεν υπάρχει κανένα αντίστοιχο στοιχείο προετοιμασίας για την εμφάνιση της μορφής. Αυτή προκύπτει ξαφνικά μέσα από τα βράχια.